

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA
Komenského 16, 082 71 Lipany

Učebný zdroj pre žiakov z predmetu občianska náuka
odbor Kozmetik a Pracovník marketingu

3. ročník

Vypracovala: Mgr. Dagmar Čtvrtníčková

**Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ**

Obsah

Obsah.....	2
Postavenie a právomoci.....	3
Predseda NR SR	8
Podpredsedovia NR.....	9
Vláda Slovenskej republiky	11
Najvyšší súd	12
Symbyly prezidenta.....	14
Ústavný súd	15
Sociálno-patologické javy	24
Vybrané sociálno-patologické javy – súčasný stav	28
Pôsobnosť verejného ochrancu práv alebo v ktorých prípadoch Vám môže verejný ochranca práv pomôcť	37
Humanitárna pomoc	40
Zdroj textov	45

Tematický celok: Občan a štát

Téma: Orgány štátnej moci

Text 1

Postavenie a právomoci

Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len "národná rada") je jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom Slovenskej republiky. Je orgánom štátnej moci a od jej primárneho postavenia v republike je odvodené postavenie ostatných štátnych orgánov. Ako volený orgán reprezentuje suverenitu štátu a ľudu. Plní závažnú úlohu pri budovaní Slovenskej republiky ako moderného a demokratického štátu a pri zavádzaní sociálnej a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky. Poslanci národnej rady sú volení vo všeobecných, rovných a priamych voľbách tajným hlasovaním. Počet poslancov je 150 a ich funkčné obdobie trvá štyri roky.

Pôsobnosť Národnej rady Slovenskej republiky

Pôsobnosť národnej rady je určená jej ústavným postavením v systéme výkonu moci. Člení sa na

- pôsobnosť v oblasti zákonodarstva,
- pôsobnosť v oblasti kontroly,
- pôsobnosť v oblasti vnútornej a zahraničnej politiky.

Národná rada vykonáva svoju pôsobnosť aj voľbami, ktorá jej patrí podľa osobitných predpisov (zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov).

Zákonodarná pôsobnosť

Národná rada prerokúva a uznáva sa na ústave, ústavných zákonoch, ostatných zákonoch a kontroluje, ako sa dodržiavajú. Svojimi právnymi normami realizuje vzťahy vznikajúce vo všetkých oblastiach spoločenského, politického a hospodárskeho života Slovenskej republiky. Spôsob tvorby zákonov, podrobnosti o postupe pri ich príprave, prerokúvaní a ich forme upravujú legislatívne pravidlá tvorby zákonov, publikované v Zbierke zákonov SR pod č. 19/1997 Z. z.

Zákonodarnú iniciatívu majú výbory, poslanci národnej rady a vláda Slovenskej republiky. Zákonodarný proces sa v národnej rade realizuje prostredníctvom troch čítaní, z ktorých popri

hlasovaní je ťažiskové druhé čítanie vo výboroch a na schôdzi národnej rady. V prvom čítaní po všeobecnej rozprave, v ktorej sa nepredkladajú návrhy na zmeny, národná rada

- vráti návrh zákona navrhovateľovi na dopracovanie,
- zastaví pokračovanie v rokovaní o návrhu zákona,
- postúpi návrh zákona do druhého čítania.

V druhom čítaní môže národná rada rokovať najskôr po uplynutí 48 hodín od doručenia spoločnej správy výborov alebo informácie spoločného spravodajcu. Podanie pozmeňujúceho alebo doplňujúceho návrhu je podmienené súhlasom najmenej 15 poslancov.

V treťom čítaní môže poslanec navrhnúť len opravu legislatívno-technických a jazykových chýb. Iné pozmeňujúce a doplňujúce návrhy môže predložiť najmenej 30 poslancov. V treťom čítaní národná rada návrh zákona schvaľuje.

Zákonodarný proces v národnej rade podrobne upravuje desiatá časť zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovanom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (§ 67 až § 97).

Kontrolná pôsobnosť

Štátne orgány, ktoré národná rada kreuje alebo pri kreácii ktorých spolupôsobí, sú jej zodpovedné. Svoju kontrolnú pôsobnosť uplatňuje predovšetkým voči vláde Slovenskej republiky a jej členom:

- vyslovuje súhlas s Programovým vyhlásením vlády SR, ktorý je podmienkou ďalšej činnosti vlády, a kontroluje jeho plnenie,
- schvaľuje štátny rozpočet a štátny záverečný účet, vrátane kontrolných správ,
- rokuje o dôvere vláde alebo jej členom.

Kontrolná právomoc národnej rady vo vzťahu k vláde je aj v oprávnení poslancov podávať interpelácie, podnety a pripomienky. Adresáti sú povinní zákonom predpísaným spôsobom odpovedať. Ak je rokovacím dňom národnej rady štvrtok, zaradí sa vždy na jej program o 14.00 hodine „Hodina otázok“. Na rokovacích bodoch „Interpelácie“ a „Hodina otázok“ sú povinní byť prítomní všetci členovia vlády.

Národná rada schvaľuje rozpočty iných právnických osôb, ktoré kreovala, a prerokúva ich plnenie.

Prerokúva správy Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky o výsledkoch jeho kontrolnej činnosti a správy Národnej banky Slovenska o menovom vývoji a výsledku jej hospodárenia.

Kreačná pôsobnosť

Kreačná pôsobnosť národnej rady znamená právo vytvárať vlastné orgány, štátne orgány a spolupôsobiť pri tvorbe iných štátnych orgánov. V súlade s uvedeným:

- volí a odvoláva v tajnom hlasovaní predsedu a podpredsedov národnej rady,
- zriaďuje a ruší svoje výbory, osobitné kontrolné výbory a komisie, určuje ich počty, volí a odvoláva ich predsedov a členov,
- zákonom zriaďuje a ruší ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy,
- volí kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR a generálneho prokurátora SR,
- národná rada volí a odvoláva iných funkcionárov, ak to ustanoví zákon.

Podrobnosti o podávaní návrhov, o voľbách a odvolávaní uvedených funkcionárov upravujú volebné poriadky, ktoré schvaľuje národná rada.

Pôsobnosť národnej rady v oblasti vnútornej a zahraničnej politiky

Národná rada uplatňuje svoju pôsobnosť vo vnútornej a zahraničnej politike tým, že

- dáva ústavným zákonom súhlas so zmenou štátnych hraníc,
- ústavným zákonom schvaľuje zmluvu o vstupe do štátneho zväzku SR s inými štátmi a vypovedá takéto zmluvy,
- uznáva sa o vypovedaní vojny, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv o spoločnej ochrane proti napadnutiu, a po skončení vojny o uzavretí mieru,
- vyslovuje súhlas na vyslanie ozbrojených síl mimo územia Slovenskej republiky,
- vyslovuje súhlas s prítomnosťou zahraničných ozbrojených síl na území Slovenskej republiky,
- pred ratifikáciou vyslovuje súhlas s medzinárodnými zmluvami, o ktorých to určuje ústava,
- rozhoduje o návrhu na vyhlásenie referenda,
- rokuje o základných otázkach vnútornej, medzinárodnej, hospodárskej, sociálnej a inej politiky.

Organizácia činnosti Národnej rady Slovenskej republiky

Činnosť národnej rady riadi a organizuje jej predseda a podpredsedovia. Národná rada zasadá stále. Jej zasadanie sa skončí uplynutím volebného obdobia alebo rozpustením. Národná rada môže uznesením prerušiť svoje zasadanie, jeho dĺžka nesmie presiahnuť štyri mesiace v roku. Národná rada uskutočňuje svoju ústavnú pôsobnosť prostredníctvom ustanovujúcej schôdze a priebežne konaných schôdzí počas trvania volebného obdobia. Z hľadiska významu osobitné miesto patrí ustanovujúcej schôdzi, ktorú zvoláva prezident Slovenskej republiky tak, aby sa uskutočnila do 30 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov volieb. Na tejto schôdzi volí národná rada svojich overovateľov, predsedu a podpredsedov, zriaďuje svoje výbory okrem tých, ktoré sú ustanovené zo zákona, a volí ich predsedov a členov.

Rokovacími dňami schôdze národnej rady sú spravidla utorok až piatok.

Schôdze národnej rady sú verejné. Neverejné schôdze alebo ich časti sa konajú, ak sa na nich prerokúvajú veci, ktoré tvoria predmet štátneho, služobného a obchodného tajomstva, alebo to ustanoví osobitný zákon, alebo sa na tom uznesie národná rada trojpätinovou väčšinou.

Národná rada je schopná sa uznášať, ak je v rokovacej sále prítomná a na hlasovaní sa zúčastňuje nadpolovičná väčšina všetkých jej poslancov - 76. Na prijatie platného uznesenia je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných poslancov - najmenej 39. Relatívnou väčšinou sa napríklad prijímajú bežné zákony.

Pri vyslovení nedôvery vláde a jej členom, na voľbu a odvolanie predsedu a podpredsedov národnej rady a pri schvaľovaní iných návrhov, pri ktorých to určuje ústava alebo zákon, musí byť súhlas najmenej 76 poslancov, čo predstavuje absolútnu väčšinu.

Na prijatie ústavy, ústavného zákona, odsúhlasenie neverejnej schôdze národnej rady a v ďalších prípadoch, kedy to vyžaduje ústava alebo zákon, je potrebná trojpätinová kvalifikovaná väčšina najmenej 90 poslancov.

Hlasovanie na schôdzach je verejné alebo tajné. Verejne sa hlasuje spravidla za použitia technického zariadenia v rokovacej sále alebo zdvihnutím ruky. Tajne sa hlasuje v prípadoch ustanovených ústavou, zákonom alebo ak sa na tom uznesie národná rada. Na tajné hlasovanie sa použijú hlasovacie lístky.

Rokovanie o jednotlivých bodoch schváleného programu nemožno začať, ak neboli poslancom najneskoršie 24 hodín pre začatím rozpravy odovzdané všetky písomné materiály.

Každý návrh podaný národnej rade v súlade s ústavou, zákonom alebo na základe uznesenia musí byť pridelený príslušnému výboru na prerokovanie a zaujatie stanoviska.

Do rozpravy o prerokúvanej veci sa poslanci prihlasujú písomne po schválení programu schôdze a ústne po vystúpení písomne prihlásených rečníkov.

Národná rada sa môže na návrh aspoň dvoch poslaneckých klubov uznieť na určení dĺžky času na rozpravu k bodu zaradenému do programu, ktorá nesmie byť kratšia ako 12 hodín s pomerným rozdelením medzi poslanecké kluby a poslancov, ktorí nie sú ich členmi. Možnosť obmedzenia rozpravy neplatí pri rokovaní o návrhu ústavného zákona, zákona o štátnom rozpočte a programovom vyhlásení vlády.

Poslanci majú právo v rozprave na jednu faktickú poznámku, ktorou reagujú na ostatného rečníka. Nesmie trvať dlhšie ako dve minúty. Rečník môže faktickou poznámkou reagovať na faktické poznámky poslancov k jeho vystúpeniu. Rozprava skončí, ak vystúpili všetci prihlásení rečníci a slova sa po jej skončení neujal člen vlády, ktorý tým otvára rozpravu znova.

Poslanci majú právo podať procedurálne návrhy týkajúce sa spôsobu prerokovania veci, časového a vecného postupu rokovania s výnimkou hlasovania o veci samotnej v trvaní jednej minúty. O takýchto návrhoch sa hlasuje bez rozpravy.

Z každej schôdze národnej rady sa vyhotovuje doslovná zápisnica, ktorá po overení sa stáva autentickým záznamom o schôdzi a slúži ako podklad na vydanie správy, ktorá sa publikuje po každej schôdzi.

(Uvedený výpočet pôsobnosti, pravidiel rokovania a činnosti národnej rady nie je úplný. Podrobnejšiu úpravu, postavenie orgánov a ich vzťahy navonok upravuje zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku v znení neskorších predpisov.)

Číselná identifikácia volebných období Národnej rady Slovenskej republiky a jej schôdzí

Národná rada za prvé volebné obdobie považuje svoj vznik a pôsobenie ako Slovenská národná rada v roku 1943. K ukončeniu tohto číselného označovania poradia volebných období národnej rady došlo pri zmene jej pôsobnosti a postavenia ako zákonodarného orgánu na Slovensku v rámci jednotnej Česko-slovenskej republiky v desiatom volebnom období, po

vzniku samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993 a zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

Voľbami poslancov do národnej rady konanými 30. septembra a 1. októbra 1994 ako jediného ústavodarného a zákonodarného orgánu v samostatnej Slovenskej republike sa zaviedlo nové číselné označovanie volebných období národnej rady poradovým číslom rímska I. a slove prvé. Takto označené prvé volebné obdobie bolo ukončené dňom volieb poslancov do národnej rady 25. a 26. septembra 1998. Dňom 26. septembra 1998 začalo druhé štvorročné volebné obdobie národnej rady. Tretie volebné obdobie začalo 21. septembra 2002 a skončilo 17. júna 2006, kedy sa konali predčasné parlamentné voľby. Od tohto dátumu začalo aktuálne štvrté volebné obdobie.

Z organizačných a technických dôvodov sa všetky schôdze národnej rady označujú číselne v poradí, ako nasledujú po sebe za čas jedného volebného obdobia.

Zdroj: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?SectionId=3>

Text 2

Predseda NR SR

Ing. Peter Pellegrini

Narodený: 6. 10. 1975 v Banskej Bystrici

Zdroj: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?SectionId=46>

Text 3

Podpredsedovia NR

Podpredsedovia národnej rady:

- riadia a organizujú úseky činnosti národnej rady podľa poverenia predsedom národnej rady,
- zastupujú predsedu národnej rady v určenom poradí a v plnení jeho úloh, ktorými ich poverí.

JUDr. Laššáková Jana

Kandidoval(a) za SMER – sociálna demokracia

Narodený(á): 22. 05. 1952

Národnosť slovenská

JUDr. Číž Miroslav

Kandidoval(a) za SMER – sociálna demokracia

Narodený(á): 11. 02. 1954

Národnosť slovenská

Dr. h. c. Ing. Figel' Ján, PhD.

Kandidoval(a) za Kresťanskodemokratické hnutie

Narodený(á): 20. 01. 1960

Národnosť slovenská

Ing. Jurinová Erika

Kandidoval(a) za Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti

Narodený(á): 31. 08. 1971

Národnosť slovenská

Zdroj: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=podpredsedovia>

Text 4

Vláda Slovenskej republiky

Vláda Slovenskej republiky je vrcholný orgán výkonnej moci. Skladá sa z predsedu, podpredsedov a ministrov. Vládu vymenúva **prezident Slovenskej republiky** na návrh **predseda vlády**. Za výkon svojej funkcie vláda zodpovedá **Národnej rade Slovenskej republiky**.

Vláda spoločne rozhoduje o návrhoch zákonov, o nariadeniach vlády, o programe vlády a jeho plnení, o zásadných opatreniach na zabezpečenie hospodárskej a sociálnej politiky SR, o návrhoch štátneho rozpočtu a štátneho záverečného účtu, o medzinárodných zmluvách SR, o zásadných otázkach vnútornej a zahraničnej politiky, o podaní návrhu zákona NR SR alebo iného závažného opatrenia na verejnú diskusiu, o tom, že požiadala o vyslovenie dôvery, o udelení amnestie vo veciach priestupkov, o výmene a odvolávaní štátnych funkcionárov v prípadoch ustanovených zákonom, o ďalších otázkach, ak to ustanoví zákon.

Členovia vlády

Robert Fico

predseda vlády SR

Eubomír Vážny

podpredseda vlády SR pre investície

Robert Kaliňák

podpredseda vlády a minister vnútra SR

Peter Kažimír

podpredseda vlády a minister financií SR

Miroslav Lajčák

podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Pavol Pavlis

Minister hospodárstva SR

Ján Počiatek

minister dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

Ľubomír Jahnátek

minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Martin Glváč

minister obrany SR

Tomáš Borec

minister spravodlivosti SR

Ján Richter

minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Peter Žiga

minister životného prostredia SR

Juraj Draxler

minister školstva, vedy, výskumu a športu SR

Marek Mad'arič

minister kultúry SR

Viliam Čislák

minister zdravotníctva SR

Zdroj: <http://www.vlada.gov.sk/vlada-slovenskej-republiky/>

Zdroj: <http://www.vlada.gov.sk/clenovia-vlady/>

Text 5**Najvyšší súd**

Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Vznikla 1. januára 1993 a veľmi rýchlo si získala diplomatické uznanie najvýznamnejších štátov sveta.

Štátnym zriadením v Slovenskej republike je parlamentná demokracia so 150 členným jednokomorovým parlamentom (Národná rada Slovenskej republiky).

Hlavou štátu je prezident, ktorého volia občania (v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov), vrcholným orgánom výkonnej moci je vláda Slovenskej republiky.

Podľa VII. hlavy ústavy v Slovenskej republike súdnu moc vykonávajú Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy. Nezávislým orgánom ochrany ústavnosti je ústavný súd.

Súdy rozhodujú v trestných a občianskoprávných veciach, preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov. Rozhodujú v senátoch, ak zákon neustanovuje, že vo veci rozhoduje jediný sudca. Zákon ustanovuje, kedy sa na rozhodovaní senátov zúčastňujú aj prísediaci z radov občanov – laikov. Rozsudky sa vyhlasujú v mene Slovenskej republiky a vždy verejne.

Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom. Ak to ustanovuje ústava alebo zákon, sudcovia sú viazaní aj medzinárodnou zmluvou.

Zdroj: <http://www.nssr.gov.sk/najvyssi-sud-slovenskej-republiky/>

Téma: Forma štátu

Text 6

Symboly prezidenta

Zbierka zákonov Slovenskej republiky č. 51/1993

ZÁKON NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

z 19. januára 1993 o štandarde prezidenta Slovenskej republiky

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

§ 1

Prezident Slovenskej republiky používa štandardu prezidenta Slovenskej republiky ako symbol svojej funkcie.

§ 2

(1) Štandarda prezidenta Slovenskej republiky má podobu červeného štvorca, z ktorého spodného okraja vyrastá modré trojvršie s bielym dvojitém krížom v proporciách štátneho znaku Slovenskej republiky. Bielo-modro-červený lem vychádza bielou farbou z horného rohu štandardy od žrde. Kresba znamenia je strieborná, strieborná linka lemuje červený štvorec aj celú štandardu.

(2) Farebné vyobrazenie štandardy prezidenta Slovenskej republiky je prílohou tohto zákona.

§ 3

(1) Štandarda prezidenta Slovenskej republiky sa používa na označenie jeho trvalého alebo dočasného sídla.

(2) Štandarda prezidenta Slovenskej republiky sa môže použiť pri výkone funkcií prezidenta Slovenskej republiky.

<https://www.prezident.sk/?symboly-prezidenta-sr>

Téma: Orgány štátnej moci

Text 7

Ústavný súd

Lexikón pojmov

Advokát – osoba, ktorá pomáha chrániť práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb v súlade s ústavou, ústavnými zákonmi, so zákonmi a s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi. Advokát zastupuje klientov v konaní pred súdmi, orgánmi verejnej moci a inými právnymi subjektmi, obhajuje v trestnom konaní, poskytuje právne rady, spisuje listiny o právnych úkonoch, spracúva právne rozbor a poskytuje ďalšie formy právneho poradenstva a právnej pomoci, a to za odmenu. Advokát poskytuje právne služby podľa ustanovení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. V konaní pred ústavným súdom musí byť sťažovateľ povinne zastúpený advokátom.

Disciplinárna právomoc – na návrh predsedu ústavného súdu plénum ústavného súdu rozhoduje v disciplinárnom konaní proti sudcovi ústavného súdu pre namietané zavinené porušenie služobných povinností alebo preto, že mal svojím správaním narušiť dôstojnosť funkcie sudcu alebo ohroziť dôveru k ústavnému súdu, alebo ak napriek výzve pokračuje v činnosti nezlučiteľnej s funkciou sudcu. Ústavný súd vykonáva disciplinárnu právomoc voči predsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, podpredsedovi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky.

Dočasné opatrenie – podľa § 52 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na návrh sťažovateľa rozhodnúť o dočasnom opatrení a odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak to nie je v rozpore s dôležitým verejným záujmom a ak by výkon napadnutého rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu neznamenal pre sťažovateľa väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám pri odložení vykonateľnosti; najmä uloží orgánu, ktorý podľa sťažovateľa porušil jeho základné práva alebo slobody, aby sa dočasne zdržal vykonávania právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, a tretím osobám uloží, aby sa dočasne zdržali oprávnenia im priznaného právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom. Dočasné opatrenie zaniká najneskoršie právoplatnosťou rozhodnutia vo veci samej, ak ústavný súd nerozhodne o jeho skoršom zrušení. Dočasné opatrenie možno zrušiť aj bez návrhu, ak pominú dôvody, pre ktoré sa nariadilo.

Euroadvokát – občan členského štátu Európskej únie alebo iného zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore, ktorý je oprávnený poskytovať právne služby samostatne na základe profesijného označenia uvedeného v prílohe č. 1 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

Finančné zadost'účinenie – ústavný súd môže v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'účinenie. Ak sa sťažovateľ v sťažnosti domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'účinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Kancelária ústavného súdu – Kancelária je právnická osoba a plní úlohy spojené s organizačným, personálnym, ekonomickým, administratívnym a technickým zabezpečením činnosti ústavného súdu. Kanceláriu riadi a v jej mene vystupuje vedúci Kancelárie. Vedúceho Kancelárie vymenúva a odvoláva predseda ústavného súdu, ktorému zodpovedá za jej činnosť.

Konanie pre ústavným súdom – začína sa na základe písomného návrhu a je ukončené právoplatným rozhodnutím (nálezom alebo uznesením) alebo odložením veci podľa § 23a

zákona o ústavnom súde (v prípade, ak podanie nespĺňa náležitosti kvalifikovaného návrhu na začatie konania).

Mlčanlivosť – podľa § 15 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde sú sudcovia povinní zachovávať v úradných veciach mlčanlivosť, a to aj po zániku sudcovskej funkcie. Od povinnosti zachovávať mlčanlivosť môže sudcu oslobodiť predseda ústavného súdu. Predsedu ústavného súdu môže od tejto povinnosti oslobodiť prezident Slovenskej republiky. Uvedená povinnosť mlčanlivosti platí aj pre zamestnancov ústavného súdu.

Nález – rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej.

Návrh – konanie pred ústavným súdom sa začína na základe písomného návrhu. Návrh musí obsahovať, akej veci sa týka, kto ho podáva, prípadne proti komu návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhované dôkazy a ďalšie skutočnosti v závislosti od druhu konania (t. j. či ide o sťažnosť alebo návrh na začatie iného konania). Návrh musí podpísať navrhovateľ (navrhovatelia) alebo jeho (ich) zástupca. K návrhu na začatie konania sa musí pripojiť splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa advokátom. V splnomocnení sa musí výslovne uviesť, že sa udeľuje na zastupovanie pred ústavným súdom. Konanie pred ústavným súdom je ukončené právoplatným rozhodnutím (nálezom alebo uznesením) alebo odložením veci podľa § 23a zákona o ústavnom súde (ak podanie nespĺňa náležitosti kvalifikovaného návrhu).

Navrhovateľ – osoba, ktorá podala návrh na začatie konania pred ústavným súdom.

Neprípustnosť návrhu – podľa § 24 zákona o ústavnom súde návrh nie je prípustný, ak:

- a) sa týka veci, o ktorej ústavný súd už rozhodol, okrem prípadov, v ktorých sa rozhodovalo len o podmienkach konania, ak v ďalšom návrhu už podmienky konania boli splnené,
- b) ústavný súd v tej istej veci koná,
- c) navrhovateľ sa ním domáha preskúmania rozhodnutia ústavného súdu.

Odlišné stanovisko – sudca, ktorý nesúhlasí s rozhodnutím pléna alebo senátu ústavného súdu alebo s ich odôvodnením, má právo, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu. Odlišné stanovisko sudcu sa doručuje a uverejňuje rovnako ako ostatné časti rozhodnutia.

Odkladný účinok – podľa § 52 zákona o ústavnom súde podanie sťažnosti nemá odkladný účinok. Ústavný súd môže na návrh sťažovateľa rozhodnúť o dočasnom opatrení a odložiť

vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak to nie je v rozpore s dôležitým verejným záujmom a ak by výkon napadnutého rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu neznamenal pre sťažovateľa väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám pri odložení vykonateľnosti; najmä uloží orgánu, ktorý podľa sťažovateľa porušil jeho základné práva alebo slobody, aby sa dočasne zdržal vykonávania právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, a tretím osobám uloží, aby sa dočasne zdržali oprávnenia im priznaného právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom.

Odloženie podania – ak sudca z obsahu podania zistí, že nejde o návrh na začatie konania (t. j. nespĺňa všetky náležitosti kvalifikovaného návrhu na začatie konania pred ústavným súdom), podanie odloží. O odložení podania písomne vyrozumie toho, kto sa s podaním obrátil na ústavný súd (§ 23a zákona o ústavnom súde).

Odročenie pojednávania – pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, ústavný súd oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Oneskorené podanie – sťažnosť podľa čl. 127 ústavy možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť. Návrhy podané oneskorene ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietne podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde uznesením bez ústneho pojednávania.

Opravný prostriedok – podľa čl. 133 ústavy proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

Orgán verejnej moci – orgánmi verejnej moci sú najmä:

- a) Národná rada Slovenskej republiky,
- b) prezident Slovenskej republiky,
- c) vláda Slovenskej republiky,
- d) ministerstvá a iné ústredné orgány verejnej moci,
- e) prokuratúra Slovenskej republiky a ostatné štátne orgány,
- f) všeobecné súdy a ústavný súd,
- g) orgány územnej samosprávy.

Plénum – ústavný súd rozhoduje v pléne alebo v senátoch. Plénum ústavného súdu tvoria všetci sudcovia ústavného súdu. Rokovanie pléna ústavného súdu je neverejné, ak nie je v zákone o ústavnom súde ustanovené inak. Môžu sa na ňom zúčastniť prizvaní zamestnanci Kancelárie ústavného súdu a ďalšie osoby, ktorých prítomnosť je nevyhnutná z procesných dôvodov.

Podanie – všeobecné označenie pre akýkoľvek písomný dokument predložený ústavnému súdu v rámci jeho rozhodovacej činnosti.

Pojednávanie (verejné, neverejné, ústne) – vo veciach prerokúvaných ústavným súdom podľa čl. 125, čl. 125a, čl. 126, čl. 127, čl. 127a, čl. 129 ods. 4 a 5 ústavy sa koná ústne pojednávanie. Od ústneho pojednávania môže ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustiť, ak od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Na ústnom pojednávaní majú právo byť prítomní účastníci konania a ich zástupcovia. Ústne pojednávanie vo veciach podľa čl. 125, čl. 126, čl. 127a a čl. 129 ods. 4 ústavy je verejné. V ostatných veciach je verejné, ak ústavný súd z dôležitých dôvodov verejnosť z účasti na celom pojednávaní alebo jeho časti nevylúčil (§ 30 zákona o ústavnom súde).

Pozastavenie účinnosti – v konaní o súlade právnych predpisov môže ústavný súd rozhodnúť o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení aj na návrh účastníka konania. Návrh na pozastavenie účinnosti musí obsahovať konkretizáciu a spôsob ohrozenia základných práv alebo slobôd alebo skutočností, ktoré preukazujú, že hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. O tomto návrhu rozhodne ústavný súd bez zbytočného odkladu. Uznesenie o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení môže ústavný súd aj bez návrhu zrušiť, ak pominuli dôvody, pre ktoré sa prijalo; inak uznesenie zaniká vyhlásením rozhodnutia vo veci samej alebo zastavením konania. V konaní o sťažnostiach môže ústavný súd na návrh sťažovateľa rozhodnúť o dočasnom opatrení a odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu.

Právoplatnosť rozhodnutia – rozhodnutie ústavného súdu nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Predbežné prerokovanie – ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti

predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť. Ak sa návrh neodložil alebo neodmietol, prijme sa na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu (§ 25 zákona o ústavnom súde).

Predseda ústavného súdu – na čele ústavného súdu je predseda, ktorého zastupuje podpredseda. Predsedu a podpredsedu ústavného súdu vymenúva zo sudcov ústavného súdu prezident Slovenskej republiky.

Predpojatosť – podľa § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti. Podľa § 28 zákona o ústavnom súde účastník konania môže vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje. Ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre jeho predpojatosť rozhodne plénum ústavného súdu; odmietnutý sudca nehlasuje. Ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre predpojatosť rozhodne iný senát; odmietnutý člen senátu nehlasuje. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Priet'ahy v súdnom konaní – podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. K porušeniu tohto základného práva môže dôjsť v dôsledku nekonania všeobecného súdu, ako aj v dôsledku takého jeho postupu, ktorý nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa vo veci, ktorá je predmetom konania pred všeobecným súdom.

Prijatie na ďalšie konanie – ak ústavný súd návrh pri predbežnom prerokovaní neodložil alebo neodmietol, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

Rozhodnutie – podľa § 33 ods. 1 zákona o ústavnom súde vo veci samej rozhoduje ústavný súd nálehom, ak tento zákon neustanovuje inak. V ostatných veciach rozhoduje uznesením. Rozsudkom rozhoduje len v konaní podľa čl. 129 ods. 5 ústavy.

Rozsudok – ústavný súd rozhoduje rozsudkom len o obžalobe Národnej rady Slovenskej republiky na prezidenta republiky pre vlastizradu.

Rozvrh práce – podľa § 2 Spravovacieho a rokovacieho poriadku plénum ústavného súdu prijíma na každý kalendárny rok rozvrh práce, ktorý schvaľuje spravidla do 15. decembra bežného roka. V rozvrhu práce sa určia veci, ktoré patria plénu, senátom a sudcom, tak, aby sa zabezpečila rovnomerná a plynulá činnosť ústavného súdu.

Senát – ústavný súd rozhoduje v pléne alebo v senátoch. Senát sa skladá z predsedu senátu a z dvoch sudcov. Ústavný súd má štyri senáty.

Spravovací a rokovací poriadok – podrobnejšie upravuje vnútorné pomery ústavného súdu pri príprave konania a rozhodovania, postavenie pléna, senátov, sudcov spravodajcov, súdnych poradcov a iných osôb zúčastňujúcich sa na činnosti ústavného súdu, ako aj disciplinárne konanie proti sudcom.

Späťvzatie návrhu – navrhovateľ môže vziať späť návrh na začatie konania, a to sčasti alebo celkom. V konaní o sťažnostiach pred ústavným súdom (§ 54 zákona o ústavnom súde) ak sťažovateľ vezme svoju sťažnosť späť, ústavný súd konanie o nej zastaví okrem prípadu, ak ústavný súd rozhodne, že späťvzatie sa nepripúšťa, najmä ak sťažnosť smeruje proti takému právoplatnému rozhodnutiu, opatreniu alebo inému zásahu, ktoré mimoriadne závažným spôsobom porušujú základné práva alebo slobody sťažovateľa.

Subsidiárnosť – v prípade, ak právna otázka nie je upravená v osobitných právnych predpisoch (tzv. lex specialis, napr. zákon o ústavnom súde), je potrebné vychádzať zo všeobecných právnych predpisov (tzv. lex generalis, ako je napr. Občiansky súdny poriadok, Trestný poriadok atď.). Podľa § 31 zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevyklučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku.

Sudca spravodajca – návrh vo veci, o ktorej rozhoduje ústavný súd v senáte alebo v pléne, sa v súlade s rozvrhom práce prideliť sudcovi ako spravodajcovi náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov schválených plénom ústavného súdu tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia veci. Ak spravodajca neodloží podanie podľa § 23a, pripraví vec na predbežné prerokovanie. Ak sa návrh prijme na konanie, prerokuje sa v senáte alebo v pléne ústavného súdu.

Sťažnosť – sťažnosť môže podať fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa porušili jej základné práva alebo slobody, ak o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Sťažnosť musí obsahovať náležitosti podľa § 20 a § 49 a nasl. zákona o ústavnom súde.

Súlad právnych predpisov – ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) (t. j. najmenej pätina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, prezident Slovenskej republiky, vláda Slovenskej republiky, súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, generálny prokurátor Slovenskej republiky, verejný ochranca práv) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov.

Účastník konania – účastníkmi konania pred ústavným súdom sú navrhovateľ, resp. sťažovateľ (osoba, ktorá podala návrh na začatie konania) a odporca (orgán verejnej moci, proti ktorému návrh na začatie konania smeruje), ako aj osoby, o ktorých to ustanovuje zákon o ústavnom súde.

Účinnosť rozhodnutia – rozhodnutie ústavného súdu nadobúda účinnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Uznesenie – vo veci samej rozhoduje ústavný súd nálezom. V ostatných veciach rozhoduje uznesením. Rozsudkom rozhoduje len v konaní podľa čl. 129 ods. 5 ústavy.

Vedľajší účastník konania – vedľajšími účastníkmi konania sú osoby, ktorým toto postavenie priznáva zákon o ústavnom súde, ak sa tohto postavenia nevzdajú. Vedľajší účastníci majú v konaní rovnaké práva a povinnosti ako účastníci konania, konajú však iba sami za seba. Ako vedľajší účastník sa popri navrhovateľovi alebo odporcovi môže konania zúčastniť ten, kto má právny záujem na jeho výsledku. Do konania vstúpi buď z vlastného podnetu, alebo na výzvu niektorého z účastníkov urobenú prostredníctvom súdu. O

pripustnosti vedľajšieho účasti súd rozhodne len na návrh. Ak jeho úkony odporujú úkonom účastníka, ktorého v konaní podporuje, posúdi ich súd po uvážení všetkých okolností.

Výrok – výrok predstavuje záväznú časť rozhodnutia, v ktorej súd uvedie, ako vo veci rozhodol. Výrok je potrebné odlíšiť od odôvodnenia rozhodnutia, v ktorom súd uvedie dôvody svojho rozhodnutia.

Zjavná neopodstatnenosť – je dôvodom na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. O zjavnej neopodstatnenosti možno hovoriť najmä vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 66/98 z 15. októbra 1998).

Zjavne neoprávnená osoba – podanie návrhu zjavne neoprávnenou osobou je dôvodom na odmietnutie sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. O návrhu podanom zjavne neoprávnenou osobou možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody sťažovateľa, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a osobou sťažovateľa, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 26/06 z 31. januára 2006).

Zjednocovanie právnych názorov – senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

Zbierka nálezov a uznesení – rozhodnutia pléna ústavného súdu a rozhodnutia senátov ústavného súdu sa uverejňujú v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka”). Plénum ústavného súdu alebo senát ústavného súdu môže rozhodnúť, že rozhodnutie sa neuverejní v Zbierke.

Základné práva a slobody – v návrhu na začatie konania o sťažnosti sťažovateľ okrem iného musí uviesť, porušenie ktorého svojho základného práva alebo slobody namieta. Katalóg základných práv a slobôd upravujú druhá hlava ústavy (čl. 11 až čl. 51 ústavy), ako aj ďalšie

pramene práva (napr. Listina základných práv a slobôd, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Dohovor o právach dieťaťa, Dohovor o postavení utečencov atď.).

<http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1278047>

Téma: Aktuálne problémy súčasného sveta

Text 8

Sociálno-patologické javy

Sociálno-patologické javy (tiež označované ako sociálne deviácie, príp. sociálne negatívne javy) sú jedným z najzávažnejších problémov súčasného spoločenského vývoja.

A to problém, ktorý sa stále dynamicky vyvíja a u ktorého spôsoby doposiaľ uplatňované pri jeho riešení obvykle nie je možné hodnotiť ako účinné. Sociálno-patologické javy veľmi úzko súvisia so stavom spoločnosti a citlivo reagujú na spoločenské zmeny a ich následky.

Z analýzy existujúcich sociálno-patologických javov, ich premien a úspešnosti pri ich obmedzovaní, prípadne eliminácii, je možné okrem iného usudzovať na rozsah znútorňenia v spoločnosti morálnych noriem, kvalitu spoločnosťou uplatňovaných regulatívov i je možné odhadovať ďalší možný spoločenský vývoj.

Javy označované ako sociálno-patologické nemusia byť z pohľadu odlišného času a miesta totožné. Ako sa líšia kultúry jednotlivých zemí, spoločenské normy, tak sa líšia aj javy, ktoré sa od uznávaných noriem odchyľujú. I v rovnakej kultúre to, čo je v určitej spoločnosti teraz označované ako sociálno-patologický jav, možno nebolo takto označované pred 20 rokmi – napr. mobbing, bossing alebo vôbec neexistovalo – napr. gambling, kyberšikana, phishing. A naopak, to, čo bolo vtedy pre spoločnosť neprijateľné, je teraz podporené zákonom, napr. homosexuálne vzťahy alebo takmer vymizlo, napr. krádeže áut s cieľom „povoziť sa“. Niektoré javy skôr označované ako sociálno-patologické, napriek tomu, že ich existencia bola legalizovaná, zostávajú stále ako sociálno-patologické i naďalej – napr. prostitúcia, pornografia.

Ako sociálno-patologické javy sú v našej kultúre vždy hodnotené: kriminalita, násilie proti jedincovi a skupine, samovraždy, alkoholizmus a iné závislosti. Radenie ďalších býva už ovplyvnené dobou, kedy ten ktorý jav znepokojuje spoločnosť hromadnosťou svojho rozšírenia (predovšetkým sprejerstvo, násilie na štadiónoch, prostitúcia, pornografia,

hazardné hráčstvo) a odolnosťou voči snahám ich obmedziť (napr. porušovanie pravidiel cestnej premávky, domáce násilie, šikana). K radikálnym zmenám skladby sociálno-patologických javov dochádza spravidla pri veľkých spoločenských zmenách, ktoré bývajú sprevádzané zmenou tabuizovania určitých javov v spoločnosti (napr. sexuálnych, kultúrnych noriem).

V súčasnosti ako sociálno-patologické javy bývajú chápané predovšetkým:

1. alkoholizmus, drogové a iné závislosti vrátane chorobného hráčstva (gambling)
2. členstvo v extrémistických skupinách a náboženských sektách, rasizmus, xenofóbia, prejavy násilia pri demonštráciách,
3. domáce násilie, chorobné prenasledovanie (stalking)
4. šikana v škole, na pracovisku, v sociálnych a výchovných inštitúciách voči klientom týchto inštitúcií (napr. seniorom, mládeži, duševne chorým (sexuálne obťažovanie (harasment) a pod.
5. prostitúcia, promiskuita, účasť na pornoprodukcii, kupliarstvo, komerčné sexuálne zneužívanie detí,
6. hazardné hráčstvo, a to i také, ktoré nemá charakter chorobnej závislosti,
7. vandalizmus vrátane sprejerstva, násilie na štadiónoch, pouličné násilie,
8. asociálnosť šírená prostredníctvom internetu a na tzv. sociálnych sieťach,
9. samovraždy,
10. korupcia, klientelizmus,
11. vytváranie pouličných gangov, detí a mladistvých, tzv. subkultúry mládeže (mimo skinheads ešte napr. punk, graffiti, techno).
12. bezdomovstvo.

Najzávažnejším sociálno-patologickým javom je kriminalita – tzn. zločin, ktorý predstavuje z pohľadu konkrétnej spoločnosti najzávažnejšie porušenie sociálnych noriem a na ktorý spravidla spoločnosť reaguje zvláštnym systémom sankčných noriem vyjadreným v trestnom kódexe. Kriminalitu, ktorá je potom synonymom pojmu trestná činnosť, predstavujú činy (javy), ktoré naplňajú tzv. skutkovú podstatu trestného činu stanovenú trestným zákonom. Značná časť sociálno-patologických javov sa navzájom prelína, dopĺňa a podmieňuje. Väčšina potom vyúsťuje do kriminality alebo vytvára podmienky pre jej vznik a existenciu. Sociálno-patologickými javmi ako predmetom svojho druhu sa zaoberá predovšetkým

kriminológia a sociológia. V rámci sociológie, ktorá uprednostňuje používanie pojmu sociálne deviácie, sa dokonca vytvorila samostatná disciplína – sociológia deviantného správania. – skúmajúca javy označované ako sociálno-patologické javy.

Sociológovia označujú pojmom sociálna deviácia porušenie alebo podstatnú odchýlku od niektorej sociálnej normy správania alebo od skupiny noriem, nerešpektovanie požiadaviek, ktoré na jedinca alebo skupinu kladie určitá norma alebo súbor noriem. Vždy ide o odchýlku spoločensky nežiaducu, odmietanú alebo dokonca sankcionovanú, tzn. správanie netolerované a javy hodnotené ako negatívne správanie jedinca alebo skupiny. Normou, vo vzťahu k sociálnej deviácii, je potom chápaný sociokultúrny regulatív, ktorý v určitej situácii pôsobí na ľudí ako členov skupiny a ovplyvňuje jednotným spôsobom ich správanie. Týmto pojmom je označované to, čo je v určitej spoločnosti v určitom čase považované za „normálne“, spoločensky vhodné (žiaduce) správanie (konanie, postoj). Normy sú chápané ako verbalizované pravidlá, ktoré má konajúci vo svojom správaní rešpektovať, a ktoré sa pre nich pokladajú za záväzné. Ako jednoznačné predpisy sú však za normy považované len v právnej sfére, v morálnej sú len jedným z mnohých zreteľov, podľa ktorých sa jedinec môže orientovať. V mimoprávnej sfére sú tak normy dávane do súvislosti s hodnotovými orientáciami jedincov a skupín osôb. Najväčšie problémy s dodržovaním sociálnych noriem vznikajú tam, kde sa ich dodržiavanie stretáva s osobnými záujmami, tzn., kde sa presadzuje tendencia nadradovať osobné záujmy nad spoločenské. V modernej spoločnosti si určité súbory noriem zachovávajú svoju širokú platnosť v súkromnom i verejnom živote, vo väčšine oblastí sa však vzťah k normám rozrôžňuje a relativizuje alebo sa nahrádzajú modelmi správania, ktoré nie sú spojené so záväznými hodnotovými významami.

Pojem sociálno-patologické javy nie je možné stotožňovať s pojmom sociálne deviácie: javy, ktoré sú označované ako sociálno-deviantné, nemusia byť vždy patologické. Za sociálnu deviáciu je považované narušenie akejkoľvek sociálnej normy. Na rozdiel od sociálnej patológie je pojem sociálna deviácia hodnotovo i emocionálne neutrálna. Prekročenie sociálnych noriem potom nie je jav výnimočný a má i svoj tolerančný limit, ktorý vymedzujú ako mieru znášanlivosti k správaniu a dodržovaniu noriem druhými ľuďmi. Jednotná definícia sociálno-patologických javov tak neexistuje. Niekedy sú sociálnopatologické javy, sociálne deviácie, sociálno-abnormálne procesy a sociálno-

negatívne javy chápané ako synonymá. Niekedy majú tieto pojmy odlišný význam, či vyjadrujú rôznu intenzitu nebezpečnosti javov pre spoločnosť. Ako javy hodnotovo neutrálne bývajú chápané len sociálne deviácie (v širšom chápaní), ktoré zahŕňajú i také javy, ako sú chudoba, vojnové konflikty, vysoká rozvodovosť, nezamestnanosť, nízka pôrodnosť, nízka tolerancia voči osobám výrazne sa odlišujúcim od okolia, vysoká tolerancia k nadmernému užívaniu alkoholu, promiskuite, tabakizmu, potratom, ale aj výrazný nedostatok pocitu občianskej súladežnosti, ľudskej solidarity a pod.

Pre potreby orientácie v sociálno-patologických javoch si stačí uvedomiť, že vždy ide o zjavné, závažné poruchy v správaní jedinca či skupiny, prejavujúce sa konaním porušujúcim sociálne, niekedy i sociálno-právne normy. Sú to asociálne a antisociálne poruchy, ktoré sa vyznačujú určitou hromadnosťou výskytu, stabilitou vo vonkajších prejavoch, rozšírenosťou pri rovnakých sociálnych podmienkach a majú rovnakú alebo podobnú etiológiu. Patria medzi ne prejavy, ktoré sú nepochybne chybné, ale samé o sebe nie sú trestné. Napr. úteky z domu, účasť na činnosti extrémistických skupín, spáchanie samovraždy vrátane pokusu, návykové nadužívanie alkoholických nápojov, zneužívanie drog, hazardné hráčstvo, prejavy vandalstva, ale aj také javy, ktoré naplňujú skutkovú podstatu trestných činov, vrátane detskej delikvencie, na ktorú pre nízky vek páchatel'ov nie je možné reagovať prostriedkami trestného práva.

Rozsah prerastania sociálno-patologických javov do spoločnosti je nepochybne závislý od týchto skutočností:

- a) od kvality vnútorných regulatívov správania jedinca, ktorá závisí predovšetkým od kvality socializačného procesu v prostredí rodiny a najbližšieho sociálneho okolia, na pôsobenie školy, prostredia v zamestnaní (najmä v prvom zamestnaní) a od kvality voľnočasových aktivít,
- b) od kvality vonkajších regulatívov, tzn. od intenzity a funkčnosti uplatňovanej kontroly formálnej (uskutočňované školou, výchovnými zariadeniami na pracovisku, políciou, justíciou a pod.) i neformálnej (uskutočňovanej členmi rodiny, osobami blízkymi – spolužiakmi, priateľmi, spolupracovníkmi, susedmi, všeobecne vrstovníkmi atď.),
- c) od objektívnej sociálnej situácie v spoločnosti (vrátane záväznosti platných noriem a tlaku na ich dodržovanie, od spoločensky propagovanej hierarchie hodnôt atď.).

Čo do intenzity nebezpečnosti sú sociálno-patologické javy občas rozdeľované podľa závažnosti do dvoch skupín: na menej závažné a závažné. Ako menej závažné sú radené také nežiaduce javy, ktoré sú spoločnosťou viac-menej tolerované, tzn. predovšetkým prostitúcia, úžera, nemierne užívanie alkoholu, užívanie marihuany, sprejerstvo, menej intenzívne prejavy domáceho násillia (verbálneho charakteru), drobné krádeže a podvody v rodine a na pracovisku, nenásillné prejavy rasizmu a xenofóbie, hazardné hráčstvo, ohrozovanie mravného vedomia detí a mladistvých a pod. Ako závažné sociálno-patologické javy sú potom hodnotené najmä násillné prejavy ako proti iným osobám, tak aj proti vlastnej osobe, zneužívanie tzv. tvrdých drog a predovšetkým kriminalita, ktorá zahŕňa javy označované v platnom trestnom zákone ako trestné činy a prečiny.

Zdroj: http://www.vazen.sk/socialno_patologicke_javy

Téma: Aktuálne problémy súčasného sveta

Text 9

Vybrané sociálno-patologické javy – súčasný stav

Medzi najrozšírenejšie sociálno-patologické javy v posledných rokoch patrí: zneužívanie alkoholu, drogové a iné závislosti, násillie smerované proti jedincovi či skupine osôb vrátane prejavov extrémizmu, rôznych druhov šikany, násillie v rodine a novo zneužívanie internetu, sociálnych sietí, prostitúcie, bezdomovectva.

a) zneužívanie alkoholu, drogové a iné závislosti

Drogy, ich užívanie legalizácia ich užívania, sú témy denne diskutované odborníkmi i širokou verejnosťou.

Súvislosť zneužívania alkoholu, nealkoholových drog, ale aj šírenie iných závislostí (napr. chorobného hráčstva) so sociálno-patologickými javmi je evidentná. Najväčšie škody spôsobujú závislosti na fyzickom a duševnom zdraví mládeže – tu spoločenské následky vysokého počtu postihnutých sú najtragickejšie. Zdravotnými a sociálnymi dôsledkami spôsobenými závislosťami trpia nielen postihnutí, ale aj celé ich sociálne okolie a spoločnosť.

Drogové trestné činy evidované v oficiálnych štatistikách sú iba malou časťou skutočne páchanej drogovej kriminality a celkom zanedbateľnou časťou skutočne vyvíjaných aktivít, súvisiacich so základným problémom, ktorým je užívanie nelegálnych drog. Okrem toho s užívaním nelegálnych drog súvisia ďalšie sociálno-patologické javy, ako napr. záškoláctvo, domáce násilie, prostitúcia, šírenie vírusu HIV, iných chorôb atď. Po určitej stagnácii znova začína byť problémom alkoholizmus, a to i u žien. Tieto negatívne skutočnosti sa násobia tým, že životný spôsob jedincov i skupín postihnutých vymenovanými závislosťami má svoje špecifiká, ktoré, napriek tomu, že sú v spoločnosti hodnotené ako spoločensky nežiaduce, majú tendenciu sa rýchlo šíriť i medzi ostatných mladých ľudí, u ktorých sa zatiaľ chorobné závislosti neprejavujú.

Ako vysvetlenie vzniku a enormného šírenia závislostí sa uvádza rovnako ako u ostatných sociálno-patologických javov: totálna dezorientácia jedincov i celej spoločnosti – strata dôvery v hodnotový systém, posun od hodnôt povinností k hodnotám sebarealizačným, zmena životného štýlu. Stále viac ľudí opúšťa svet povinností a nutností a vrhá sa do náruče voľnosti a neviazanosti. Súbežne s týmito premenami (a v zhode s očakávaním sociológov a kriminológov) rastú prejavy sociálnej neznášanlivosti, sebeckosti a bezohľadnosti.

b) násilie páchané na iných a na sebe

Násilie páchané na iných – agresia je normálna vlastnosť, zmyslom ktorej je v prírode prežitie. Násilné správanie (violence) je druh agresie, zámerom ktorého je niekoho poškodiť alebo zničiť. Násilné správanie je patologická agresia.

Agresivita v ľudskom správaní (agresívne konanie) je spravidla stotožňovaná s úmyselným násilným konaním. Etiológia patologickej agresie v ľudskom správaní je totožná s etiológiou väčšiny sociálno-patologických javov. Častejšie, než u iných javov býva agresívne konanie jedinca spojované s poruchou osobnosti (afektívnou labilitou, dissociálnou poruchou osobnosti atď.), prípadne uvádzané do súvislosti so zneužívaním alkoholu a drog. Násilné prejavy sú označované rôzne, tak ako sa menia ich vonkajšie prejavy i osoby, prípadne veci, proti ktorým smerujú. Medzi sociálno-patologické javy sú radené všetky závažnejšie prejavy brachiálneho násillia (fyzické útoky) a často i závažné prejavy verbálneho násillia (slovné útoky) smerujúce proti fyzickej a psychickej integrite človeka. Taktiež útoky smerujúce proti príslušníkom určitých skupín motivované ich pracovným či sociálnym zaradením (policiantom, verejným činiteľom, úradníkom) a útoky, ktoré sú prejavom xenofóbie, rasizmu,

ale aj diváckeho násilia útočníkov patrí do patologickej agresie. Cieľom násilného konania je ublížiť inému človeku (úmyselné ublíženie na zdraví, šikanovanie, domáce násilie, týranie ľudí, ale aj zvierat), prípadne v autoagresii ublížiť sebe samému.

Násilie môže smerovať i proti veci (vandalizmus), ale ako násilie je často posudzovaná i hrozba použitia násilia (vydieranie). Najzávažnejším prejavom násilia smerujúceho proti inému človeku je vražda a proti vlastnej osobe samovražda. Všetky závažné prejavy fyzického násilia (s výnimkou vojnových útokov), sú takmer vo všetkých spoločnostiach hodnotené ako prejavy kriminálne a ich páchatelia sú trestaní najprísnejšími trestami.

V posledných rokoch je v spoločnosti venovaná zvláštna pozornosť agresii prejavujúcej sa rôznymi formami šikany v najbližšom sociálnom okolí jedinca: od šikany v škole, cez šikanu na pracovisku, v bydlisku, v športe či iných záujmových činnostiach až po šikanu v sociálnych inštitúciách typu liečební pre dlhodobu chorých.

Samovraždy – napriek tomu, že je samovražda trvalou súčasťou ľudského bytia – určitou sociálnou konštantou, je abnormálnym sociálnym javom. Jej rozšírenosť je totiž sprevádzaná, ako naznačujú predovšetkým štatistické analýzy, momentálnou politickou, náboženskou, sociálnou a ekonomickou situáciou ľudí. Spoločenské vedy (psychiatria, sociológia, demografia) sa pokúšajú nájsť hlavné príčiny zmeny dynamiky samovrážd, zatiaľ však márne.

Je to prejav nielen osobný, individuálny, ale má aj dimenziu civilizačnú a sociálno-kultúrnu. Česko a Slovensko patrili a patria k oblastiam s pomerne vysokým percentom výskytu samovrážd (viac Česi než Slováci). Stále výrazne častejšie páchajú samovraždy muži, než ženy. Pokiaľ ide o vekové rozvrstvenie samovrahov, tak prevládajú osoby vo veku nad 40 rokov. Súvisí to asi s tým, že s pribúdajúcim vekom sa u ľudí prejavujú väčšie problémy zdravotné, rodinné, pracovné, ktoré sa im zdajú byť neriešiteľné. V tomto veku sa tiež zvyšuje výskyt duševných porúch.

Samovraždou človek obvykle prezentuje zrútenie ľudských vzťahov, beznádej svojho ďalšieho života súkromného, niekedy i spoločenského. V posledných rokoch sú, podľa názorov niektorých psychiatrov, psychológov a psychoterapeutov, samovraždy často dôsledkom psychických porúch zavinených dlhodobou nezamestnanosťou, problémami na pracovisku – mobbingom a bossingom, ale aj sociálnym vylúčením a pod.

S násilím proti skupine osôb sa stretávame veľmi často u ďalšieho rozšíreného sociálnopatologického javu a tým je extrémizmus – každá demokracia sa musí stretávať s politickým extrémizmom a súčasne každý občan je potenciálne v nebezpečenstve podľahnúť nejakej extrémistickej ideológii. Je však možné vytypovať skupiny ľudí, u ktorých sú riziká väčšie.

Z kriminologického hľadiska sú významné prejavy extrémizmu, a to náboženský a politický.

Extrémizmus, najkrajnejším prejavom ktorého je terorizmus, je t. č. na vzostupe. Často sa manifestuje ako militantné odmietanie panujúceho stavu, s prvkami násilného správania. Ním prezentované politické, prípadne náboženské ciele smerujú mimo tradičnú demokraciu. Niekedy sa rozlišujú skupiny extrémistické, ktoré sú pre spoločnosť nebezpečné práve používaním násilia k presadeniu svojich cieľov a skupiny radikálne, ktoré môžu mať, pri zachovaní niektorých podmienok, pre spoločnosť význam pozitívny. Ale len v tých prípadoch, pokiaľ u radikálov chýba prvok násilia ako v činoch, tak v proklamáciách. Za predstaviteľov extrémizmu sa v súčasnej dobe považujú všetky fašizujúce smery v hnutí skinheads a všetky zoskupenia zakladajúce svoju ideológiu na tradíciách nacionálneho socializmu, rasizmu, antisemitizmu, náboženskej neznášanlivosti.

Za extrémistov sa pokladajú osoby alebo skupiny, ktoré sa vyznačujú výraznou odchýlkou od všeobecne zavedených a v aktuálnej dobe prijímaných noriem, najmä:

- vysokou mierou demagógie a názorovej neznášanlivosti a odmietaním kompromisných riešení, pričom ich argumentácia ponúka jednoduché, rýchle a nereálne riešenia problémov v spoločnosti, založené na krajnom politickom názore alebo náboženskom presvedčení a obetovaní životov a zdravia občanov, ich majetku, verejného pokoja a poriadku,
- svoj útok smerujú proti skupinám obyvateľov bez ohľadu na to, či títo obyvatelia sú nositeľmi prvku, proti ktorému je snaha extrémistov vedená (napr. proti všetkým občanom tmavej pleti),
- absenciou hmotných pohnútok, ideovou motiváciou trestného konania atď.

Násilie na štadiónoch – návštevníci futbalových zápasov je možné rozdeliť do štyroch skupín: Prvú skupinu tvoria futbaloví diváci, druhú futbaloví fanúšikovia, tretiu futbaloví chuligáni – hooligans (synonymum slova rowdies) a štvrtú kategóriu tzv. ultras.

Polícia delí návštevníkov štadiónov, v súlade so skúsenosťami, získanými pri zasahovaní proti diváckemu násiliu, do nasledovných kategórií:

- A. nerizikovní návštevníci (futbaloví diváci).
- B. menej rizikovní návštevníci (futbaloví fanúšikovia).
- C. veľmi rizikovní návštevníci (futbaloví chuligáni).

Futbalové chuligánstvo je dnes založené na partách – tlupách, väčšinou mladých priaznivcov, ktorí prichádzajú na futbalové štadióny, či mimo ne (čo je dnes častejšie), s primárnym cieľom vyvolať konflikt či bitku s inými podobnými skupinami súperovho tímu.

Týchto skupín podporujúcich jeden tím je väčšinou viac a ich názvy niekedy obsahujú slová ako sú gang, parta, banda, tlupa, komando, klan, divízia, hooligans. Týmito názvami sa vymedzujú od neorganizovaných skupín.

Niektoré z týchto párt sú veľmi dobre organizované a nezjednocuje ich len klubové rivalstvo a nenávisť k nepriateľským chuligánskym skupinám, ale aj politické, rasové, náboženské, národnostné, regionálne a sociálne motívy.

Chuligánov je možné označiť za celkom špecifickú subkultúru, ktorá členom jednotlivých tlúp ponúka a niekedy i vnucuje určité prostriedky konania, štruktúruje a organizuje ich život zložitým a pre ich členov záväzným spôsobom.

V rade tlúp je podstatný vek členov, znalosti o chuligánskej scéne, kontakty ne „šéfov“ iných skupín a pod. Podľa pozorovania sa vek chuligánov pohybuje od 15 do 40 rokov.

Násilie na pracovisku – (workplace violence) síce, rovnako, ako ďalšie druhy šikany, nie je novým javom, avšak je mu v súčasnej dobe venovaná stále väčšia pozornosť a súvisí, aspoň sčasti, so spoločenskými zmenami prejavujúcimi sa častejším výskytom homogénnych pracovných skupín – skupín mladých vrstovníkov. Prejavy násilia na pracovisku sa obvykle rozdeľujú podľa toho, kto sa šikany dopúšťa, na tzv. mobbing a bossing.

Mobbing predstavuje šikanu na pracovisku, ktorej sa dopúšťajú spolupracovníci obeť. Niekedy je namiesto slova šikana používané označenie psychoteror. Ide obvykle o systematické šikanovanie, riadené a uskutočňované kolegami s cieľom niekoho poškodiť, znemožniť, zosmiešniť, poprípade spôsobiť mu škodu. Ako mobbing býva označované zosmiešňovanie vybraného kolegu pred spolupracovníkmi, jeho ohováranie,

úmyselné prehliadanie, psychické vydieranie. Častým cieľom je šikanovanú osobu donútiť k výpovedi alebo dosiahnuť jej prepustenie zo zamestnania. Príčinou môžu byť konkurenčné vzťahy na pracovisku, strach z prepustenia, závisť, sexuálne odmietnutie a pod. Ten, kto začína s útokom ako prvý, býva označovaný ako mobber. K nemu sa postupne pridávajú ostatní a dochádza k systematickému šikanovaniu obete, ktoré postupuje až k jej zavrhnutiu všetkými členmi pracovného kolektívu, prípade k vylúčeniu z pracoviska. K podobným útokom dochádza spravidla na pracoviskách so slabými vedúcimi pracovníkmi, bezzásadovým riadením, ktoré nahráva vzniku závisti, rivalite medzi pracovníkmi, ktoré nie je schopné zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie so zamestnancami a na pracovisku pripúšťa diskrimináciu.

Viac sa tento jav prejavuje tam, kde prevládajú medzi zamestnancami ženy, ale nie je to pravidlom.

Následky mobbingu, rovnako nasledujúceho bossingu bývajú rôzne – a závisí predovšetkým od obete – od psychosomatických ťažkostí až po samovraždu.

Bossing predstavuje šikanu na pracovisku, ktorú spôsobujú vedúci pracovníci a obeťou je ich podriadený. Praktiky takejto šikany bývajú ešte razantnejšie, než u mobbingu, niekedy má charakter sexuálneho obťažovania („harašenia“). Prejavy: vyhrážanie sa výpoveďou, zadávanie nezmyselných, nesplniteľných úloh, ale aj zatajovanie pre splnenie úlohy dôležitých informácií, úmyselné stresovanie, zosmiešňovanie pred kolegami a pod.

Domáce násilie – jav označovaný ako domáce násilie zahŕňa všetky druhy fyzického, sexuálneho a psychického násillia vyskytujúceho sa vo všetkých typoch intímnych vzťahov, tzn. rodinných a partnerských.

Ide teda o prípady akéhokoľvek násillia, kedy medzi obeťou a útočníkom existuje nejaká forma osobného vzťahu alebo taký vzťah medzi nimi existoval v minulosti. Nejde teda len o násilie páchané na ženách odohrávajúcich sa v rodine, domáce násilie je javom omnoho širším, ktorý zahŕňa rovnako zneužívanie detí (či už fyzické, psychické alebo sexuálne), násilie medzi súrodencami, zneužívanie či zanedbávanie starých osôb a zneužívanie rodičov deťmi. V praxi však prevažujú prípady fyzického alebo duševného násillia páchaného na ženách ich partnermi – mužmi. Častá je, v takýchto prípadoch, prítomnosť detí, ktoré sa tak stávajú druhotnými obeťami domáceho násillia.

Domáce násilie spravidla nie je jednorazovou reakciou na určitú problémovú situáciu, ktorá nastala medzi obeťou a agresorom, naopak, ide o dlhšie trvajúci jav, intenzita ktorého sa postupom doby stupňuje. Príčinou tohto javu je možné pritom hľadať jednak v povahovom založení útočníka, ďalej v jeho sklonoch k zvýšenej konzumácii alkoholu, jeho psychickej poruche či domácich nezhodách.

Známa typológia domácich násilníkov (Dutton, 1995), rozlišuje 3 typy ohrozujúcich osôb:

- všeobecne agresívny typ (je agresívny vo vzťahu i mimo neho)
- kontrolujúci sa typ (občasné výbuchy domáceho násilia súvisia s jeho skrývanou vlastnou neistotou)
- emocionálne nestabilný typ (vyznačuje sa tzv. úzkostnou väzbou, poruchami osobnosti).

Preventívne pôsobia zákony na ochranu proti domácejmu násiliu, ktoré zavádzajú možnosť vykázania alebo zákazu vstupu násilnej osoby do spoločného obydla za situácie kedy sú naplnené znaky domáceho násilia (dlhodobosť, eskalácia, jasné roly ohrozenej a násilnej osoby) a hrozí riziko ďalšieho násilia.

Patologické prenasledovanie (stalking) – niekedy tiež označované ako sledenie. Je to jav, na ktorý spoločnosť nahliada ako na druh šikany a časť žiada jeho kriminalizáciu ako trestný čin s vlastnou skutkovou podstatou. Patologické prenasledovanie je možné charakterizovať ako dlhšie trvajúce sústavné, cielené sledovanie a obťažovanie inej osoby, ktorá takéto správanie pociťuje ako ohrozujúce a stresujúce. Najčastejšie ide o kombináciu rôznych konaní s rôznou motiváciou, od priania nadviazať vzťah až po pomstu.

Spoločným znakom konania sú silné emócie, reálne ohrozenie obete. Niekedy je stalking pokračovaním domáceho násilia na bývalom partnerovi (ex-partner-stalking).

Zapletal (2008) pri členení najčastejších páchatel'ov stalkingu uvádza typológiu Dressinga, Kühnera a Gasseho rozdeľujúcu ich do 5 skupín:

1. Odmietnutý prenasledovateľ (mal skôr k obeti vzťah, spravidla intímny). Je hodnotený ako najnebezpečnejší zo všetkých typov.
2. Prenasledovateľ hľadajúci lásku (chce s obeťou nadviazať vzťah).
3. Nekompetentný prenasledovateľ (neskúsený a neobratný v nadväzovaní a rozvíjaní vzťahov).
4. Pomstychtivý prenasledovateľ (prenasleduje a zastrašuje obeť na základe skutočného či domnelého bezprávia).

5. Prenasledovateľ túžiaci po koristi (spravidla plánuje sexuálny útok na obeť).

Obeťou prenasledovania sa môže stať ktokoľvek. Stresujúce pre obeť, ale aj jej okolie je dlhodobosť javov a jeho nevyspytateľnosť. Stalking má najčastejšie podobu telefonického kontaktu, často sexuálneho obťažovania, vyhrožovania sa, ale aj fyzického útoku.

Sprostredkované z médií sú známe prípady fyzického násilia končiaceho usmrtením obeť.

Zneužívanie internetu – sociálnych sietí

Je to jav relatívne medzi sociálno-patologickými javmi najmladší, avšak, čo do rýchlosti šírenia a počtu postihnutých, už zaujíma prvé priečky medzi najrozšírejšími sociálnopatologickými javmi. Prvotné nadšenie z informačných systémov, výpočtovej techniky a mnoho komunikačných prostriedkov a netušených možností, ktoré dali ľuďstvu, sa v súčasnom svete menia v strach z ich zneužitia a to nielen voči jednotlivcovi a používateľovi, ale aj proti spoločnosti a jej členom a inštitúciám všeobecne. Tieto obavy sú opodstatnené, bez ohľadu na to, že používanie týchto prostriedkov komunikácie nie je prístupné všetkým (či už z dôvodu nemožnosti ich vlastniť až po osobnú neschopnosť ju optimálne používať). Zásahy proti zneužitiu sú zatiaľ minimálne alebo vôbec nie sú. A pritom intenzita zneužitia už v mnohých prípadoch má charakter kriminálneho konania. Ešte nedávno bolo kriminálne konanie páchané v prostredí informačných systémov, výpočtovej techniky, informačných a komunikačných technológií označované ako počítačová kriminalita, dnes je používané nové označenie, a to „cyber crime“ alebo „informačná kriminalita“, pričom v skutočnosti nebolo a nie je toto konanie ako kriminálne spravidla stíhané, nehovoriac o postihovaní konkrétnej osoby. Pojmoslovie sa v tejto oblasti mení zo dňa na deň, aby sa čo najviac priblížilo stále sa meniacim prejavom zneužívania možností, ktoré technologický pokrok v prostriedkoch sprístupňujúcich informácie a rozširujúci možnosti sociálnych kontaktov poskytuje. Napr. Volovecký (2008) uvádza ako hlavné pojmy: internetová kriminalita, e-kriminalita, kyberterorizmus, softvérové pirátstvo, hacking, phishing, počítačové sabotáže (predstavujúce úmyselné konanie s cieľom zničiť či poškodiť výpočtovú techniku, programy, technické príslušenstvo a pod.), počítačovú špionáž, krádeže času a manipulácia s informáciami a softvérom, nedbalostné konanie, pri ktorom dochádza k zničeniu, zneužitiu výpočtovej techniky. Avšak už v roku nasledujúcom (2009) najnovším

a najrozšírenejším typom patológie v tomto prostredí je zneužitie Facebooku, konkrétne prostredníctvom sociálnych sietí šírených aplikácií a spamov. Ide o zneužitie spamov spojených so zoznamovaním, vábením na cudzie (falošné) profily a na vylákavanie zneužívateľných osobných i ďalších informácií, presmerovanie obsahu stránky konkrétnej osoby na iné nebezpečné stránky, žobranie o finančné prostriedky na falošné akcie, falošné ponuky práce, vábenie konkurenčných sociálnych sietí či pochybných náboženských smerov, kyberšikanu. Niekedy to končí i tzv. stratením identity.

Prostitúcia

Prostitúcia a pornografia sú javy v našej posttotalitnej spoločnosti legalizované, avšak stále zostávajú zaradené medzi sociálno-patologické javy. Je to spôsobené tým, že často súvisia s drogovými závislosťami, sexuálnym zneužívaním neploletých, násilným nútením k prostitúcii, ďalej s kupliarstvom, vydieraním, týraním zverenej osoby a ďalšími, čisto kriminálnymi javmi. Taktiež často bývajú spojované s organizovaným zločinom. Pre účastníkov služieb spojených s prevádzkovaním prostitúcie, s výrobou pornografie, to často býva základný a veľmi lukratívny spôsob obživy.

Posledné desaťročie sa vyznačovalo v oblasti prostitúcie a pornografie určitou stagnáciou počtu prostitútok a stálym poklesom veku prostitútok a objektov pornoprodukcie, značným podielom cudzincov medzi pozorovateľmi erotických služieb i medzi prostitútkami, výrazným zapojením chlapcov ako prostitútov. Zmenil sa i dopyt sprostredkovaný internetom a inými komunikačnými technológiami. Napr. počet abonentov pornografie na internete a abonentov špeciálnych programov TV dokazuje, že súžitie s pornografiou sa stalo už životným štýlom časti spoločnosti.

Bezdomovstvo

Bezdomovstvo je v našej spoločnosti relatívne novým sociálno-patologickým fenoménom, na ktorú je v súčasnosti nazerané ako na krajnú formu sociálneho vylúčenia. Pred rokom 1990 akoby bezdomovstvo v našich zemiach neexistovalo – v skutočnosti bolo kriminalizované ako tzv. príživníctvo a s bezdomovcami bolo nakladané ako s páchatelmi trestných činov. Po jeho dekriminalizácii sa počet bezdomovcov radikálne zvýšil. Ďalšie zvýšenie bolo ovplyvnenie privatizáciou podnikov, zrušením podnikových ubytovní, zvýšením zahraničnej migrácie, zvyšovaním počtu ľudí, ktorí z rôznych dôvodov prišli o byt či ubytovanie.

Rizikovou skupinou sú i tzv. potenciálni bezdomovci, čo sú osoby, ktorým bezdomovstvo

reálne hrozí z dôvodu neistých bytových podmienok alebo migranti, prisťahovalci, azylanti. Spôsob života bezdomovcov je ovplyvnený dĺžkou bezdomovstva – čím dlhšie je človek bezdomovcom, tým horšie sa reintegruje do spoločnosti a taktiež skutočnosťou, že so stratou domova človek stráca dôležité osobné a sociálne väzby. V spoločnosti je potom bezdomovstvo spojené s negatívnymi stereotypmi: predovšetkým kriminalitou, alkoholizmom, duševnými a fyzickými chorobami a bezdomovci sú vnímaní ako potenciálne ohrozenie verejného poriadku. U bezdomovcov sú vo vyššej miere nachádzané vlastnosti osobnosti, ktoré môžu byť príčinou, ale aj dôsledkom špecifického spôsobu ich života. Najčastejšie ide o psychickú labilitu, silné emocionálne reakcie a psychické rozklady, bojovnosť, nedostatok zodpovednosti voči okoliu i sebe, postupnou stratou vôle. Ďalej o stratu pracovných a hygienických návykov, neschopnosť sebaovládania sa. Početné sú u bezdomovcov i poruchy psychiatrického rázu: rôzne psychózy kombinované s poruchami spôsobenými abúзом psychotropných látok – najmä alkoholu u starších a drog u mladších ročníkov, s depresívnymi poruchami atď. U bezdomovcov nie je výnimkou záznam v trestnom registri, ale veľmi často sú i objektom kriminálnych útokov. Spoločenské zásahy proti bezdomovstvu zatiaľ nie sú účinné.

Zdroj: http://www.vazen.sk/socialno_patologicke_javy

Tematický celok Ľudské práva a slobody

Téma: Slovenský systém ochrany ľudských práv

Text 10

Pôsobnosť verejného ochrancu práv alebo v ktorých prípadoch Vám môže verejný ochranca práv pomôcť

Prípady alebo situácie, v ktorých môže verejný ochranca práv pomôcť, vymedzujú ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky a zákona o verejnom ochrancovi práv.

Podľa čl. 151a ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je verejný ochranca práv nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné

práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť.

Rozsah a spôsob, ktorým sa verejný ochranca práv ako nezávislý orgán podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb, ako aj podrobnosti o voľbe a odvolávaní verejného ochrancu práv, o jeho pôsobnosti, o podmienkach výkonu jeho funkcie, o spôsobe právnej ochrany a o uplatňovaní práv fyzických osôb a právnických osôb ustanovuje zákon o verejnom ochrancovi práv.

Na verejného ochrancu práv sa môže obrátiť **každý** (bez ohľadu na vek, sociálny status, spôsobilosť na právne úkony či iné kritérium), kto sa domnieva, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánu verejnej správy boli porušené základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu.

Pre lepšie pochopenie Vám predkladáme stručný výklad:

ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY

Základné práva a slobody, ktoré verejný ochranca práv chráni je možné nájsť v druhej hlave Ústavy Slovenskej republiky, ale i v medzinárodných dokumentoch.

ORGÁNY VEREJNEJ SPRÁVY

Orgány verejnej správy, na ktoré sa vzťahuje pôsobnosť verejného ochrancu práv, sú najmä:

orgány štátnej správy – napr.:

- ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy,
- orgány miestnej štátnej správy (napr. obvodné úrady, krajské úrady, katastrálne úrady),
- súdy - LEN v prípade orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu;

orgány územnej samosprávy – napr.:

- obecné zastupiteľstvo/mestské zastupiteľstvo, starosta/primátor,
- zastupiteľstvo vyššieho územného celku, predseda vyššieho územného celku;

právnické a fyzické osoby, ktoré podľa osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy, alebo do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy inak zasahujú – napr.:

- napr. Sociálna poisťovňa.

Verejný ochranca práv nemá pôsobnosť voči:

- Národnej rade Slovenskej republiky,
- prezidentovi Slovenskej republiky,
- vláde Slovenskej republiky,
- Najvyššiemu kontrolnému úradu Slovenskej republiky,
- Ústavnému súdu Slovenskej republiky,
- spravodajským službám,
- rozhodovacím právomociam vyšetrovateľov Policajného zboru,
- prokuratúre a súdom (s výnimkou orgánov riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu a prokurátora),
- vo veciach operačnej a mobilizačnej povahy.

Zdroj: <http://www.vop.gov.sk/posobnost-vop>

Tematický celok Humanitárna a rozvojová pomoc

Téma Humanitárna a rozvojová pomoc

Text 11

Humanitárna pomoc

Humanitárna pomoc sa podľa **zákona č. 617/2007 Z. z o oficiálnej rozvojovej pomoci SR** definuje ako „prejav solidarity s ľuďmi v núdzi, ktorej podstatou je pomoc, podpora, záchrana životov, ľudskej dôstojnosti a zmierňovanie utrpenia ľudí v prípade prírodných katastrof, kríz spôsobených človekom, stavu hladu a podvýživy alebo v porovnateľných núdzových situáciách, ako aj preventívne a pohotovostné programy, najmä v obzvlášť rizikových oblastiach.“ Dokument **„Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci SR“** špecifikuje, že humanitárna pomoc sa poskytuje ľuďom bez ohľadu na ich etnický pôvod, náboženské vyznanie alebo politické presvedčenie a je určená predovšetkým tým najzraniteľnejším, ako sú deti a matky, obyvatelia rozvojových krajín, alebo ľudia trpiaci nedostatkom základných životných potrieb.

Humanitárna pomoc sa poskytuje vždy druhým štátom, nejde o záchranné akcie na území vlastného štátu. Má niekoľko foriem:

- a) záchranné akcie,
- b) materiálna pomoc, najmä formou darovania hnuťelného majetku,
- c) finančné príspevky,
- d) projekty slovenských humanitárnych organizácií.

Humanitárne princípy

Pod humanitárnymi princípmi chápeme súbor pravidiel, ktorý tvorí myšlienkovú a vecnú súčasť humanitárnej pomoci. Bez dodržania týchto pravidiel nemôže byť pomoc chápaná ako humanitárna:

- Humanitárna pomoc je vykonávaná v súlade s princípmi medzinárodného humanitárneho práva, podľa zásad humanity (orientácia na záchranu ľudských životov a zmiernenia utrpenia), nestrannosti (pomoc je poskytovaná čisto na základe potrieb, bez rozlišovania príslušnosti k národnostnej, rasovej, náboženskej, alebo inej príslušnosti) a

politickej neutrality (humanitárna pomoc nesmie byť na žiadnej zo strán ozbrojeného konfliktu), rešpektujúc Všeobecnú deklaráciu ľudských práv.

- Pre poskytnutie humanitárnej pomoci sú rozhodujúce potreby obetí prírodných katastrof, človekom spôsobených konfliktov alebo porovnateľných situácií, vyjadrené oficiálnou výzvou národných, resp. medzinárodných inštitúcií.

- **Poskytovanie humanitárnej pomoci je dobrovoľným prejavom solidarity a nie je podnecované snahou o získanie finančného prospechu.**

Poskytovanie humanitárnej pomoci vyžaduje vlastné mechanizmy a nástroje, odlišné od tých, ktoré sú využívané pri poskytovaní rozvojovej pomoci, pretože sa poskytuje ad hoc, ako reakcia na mimoriadne, neočakávané udalosti a vyžaduje si rýchlu a efektívnu pomoc. Humanitárna pomoc sa však považuje za súčasť rozvojovej pomoci. Nie je dlhodobo plánovaná, reaguje na aktuálne potreby iných subjektov a vyžaduje si schopnosť flexibility a pohotovosti na strane poskytovateľa. Za humanitárnu pomoc sa považujú i preventívne a pohotovostné programy, najmä v obzvlášť rizikových oblastiach. Tieto zahŕňujú zriadenie efektívnej inštitucionálnej pomoci, posilnenie systémov včasného varovania a iné opatrenia na ochranu obyvateľstva.

Typy humanitárnej pomoci

Konkrétny spôsob humanitárnej pomoci vyplýva z charakteru krízy a potrieb poškodeného štátu. Môžu mať nasledovnú formu:

- **záchranná:** zapojenie sa do záchrannárskych operácií alebo vyslanie záchrannárskeho tímu, ktorého zloženie a technické vybavenie zodpovedá charakteru mimoriadnej udalosti;

- **materiálna** (potravinová): poskytnutie potrebného materiálu, techniky, potravín, resp. iných produktov, ktoré boli vyšpecifikované príjemcom pomoci, humanitárnymi organizáciami, alebo na základe vlastných analýz;

- **zdravotná:** poskytovanie akútnej zdravotnej starostlivosti, vakcinácia, zabezpečenie zdravotníckeho personálu, výstavba poľných nemocníc, zabezpečenie pitnej vody a hygieny, prevencia a ochrana v prípade epidémií;

- **poradenská a expertná:** vyslanie špecialistov a odborníkov, alebo poskytnutie potrebných informácií smerujúcich k zamedzeniu strát na ľudských životoch alebo k obmedzeniu materiálnych škôd, realizácia prípravných a preventívnych programov;

- **finančná:** poskytnutie finančných prostriedkov humanitárnym organizáciám alebo priamo príslušným orgánom postihnutej krajiny na základe konzultácií s humanitárnymi organizáciami a odporúčaní zastupiteľských úradov;

- **pomoc utečencom/presídlencom:** správa utečeneckých táborov, sociálna rehabilitácia, provizórne vzdelávanie, potraviny za prácu a programy pre voľný čas;

- **kombinovaná:** vzhľadom na komplexnosť potrieb pri humanitárnych katastrofách a krízach je takýto typ najčastejší.

Slovenský systém

Dokument „**Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci SR**“ schválila v roku 2006 vláda SR. Podrobne popisuje rozhodovací proces, stanovuje rozdelenie právomocí a kompetencií hlavných aktérov a rozpracúva zabezpečenie jej jednotlivých foriem; predpokladá posilnenie spolupráce so slovenským mimovládny sektorom, ako aj s medzinárodnými humanitárnymi organizáciami. Uznesením vlády SR k tomuto materiálu bol v rámci rozpočtovej kapitoly MZV SR vytvorený podprogram pre humanitárnu pomoc SR. Z neho bude v prípade vzniku krízovej situácie MZV SR môcť čerpať finančné prostriedky na implementáciu projektov slovenských mimovládnych organizácií, resp. na finančné príspevky humanitárnym organizáciám.

Od roku 2007 je v rámci národného programu ODA SR vyčlenená rozpočtová položka, ktorá nepodlieha ďalšiemu schvaľovaniu vlády SR. O rozdelení financií rozhoduje priamo minister zahraničných vecí. MZV SR tak môže urýchlene a adresne poskytnúť finančnú pomoc prostredníctvom vybraného realizátora.

Technickú stránku záchranej pomoci zabezpečuje **Ministerstvo vnútra SR** prostredníctvom svojich zložiek. Rezort má taktiež k dispozícii lietadlá a ľudské kapacity letky Ministerstva vnútra, ktoré je možné využiť pri realizácii HP. Základné činnosti zložiek MV SR pri realizácii záchranej pomoci sú: okamžitá pomoc a záchranné práce, preprava záchranárov a

humanitárneho materiálu, núdzová rekonštrukcia a dodávka humanitárneho materiálu pre ľudí v núdzi, poskytnutie expertov, poradenstva a techniky, resp. realizácia preventívnych a pohotovostných programov (technická pomoc), správa skladov humanitárnej pomoci, v ktorých je zhromažďovaný materiál pre účely poskytnutia humanitárnej pomoci a pomocných zásahov civilnej ochrany do zahraničia.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí a diplomatické misie SR v zahraničí spolupracujú v nasledovných činnostiach: monitoring situácie v postihnutej krajine a krízových regiónoch, komunikácia s koordinátorom pomoci, miestnymi orgánmi v prijímajúcej krajine, EÚ, OSN a ďalšími humanitárnymi organizáciami a partnermi a pri právnej, diplomatickej ochrane, konzulárna pomoc, spolupráca pri doručení pomoci, resp. koordinácia doručenia pomoci mimo územia SR.

Pri realizácii humanitárnej pomoci **spolupracujú aj ďalšie orgány štátnej správy** (Správa štátnych hmotných rezerv, Ministerstvo pôdohospodárstva, Ministerstvo zdravotníctva...) Realizátormi programov a projektov humanitárnej pomoci môžu byť slovenské mimovládne humanitárne organizácie, Slovenský Červený kríž a ďalšie slovenské inštitúcie a organizácie na základe predložených projektov.

V prípade nedostatku vlastných kapacít na poskytnutie bilaterálnej humanitárnej pomoci, resp. nad rámec takto poskytnutej pomoci, poskytuje SR humanitárnu pomoc do zahraničia v podobe finančného príspevku humanitárnym organizáciám. Príspevok môže byť poskytnutý ústrediu medzinárodnej humanitárnej organizácii alebo ich slovenskému zastúpeniu. (napríklad organizácie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, IOM,...)

Medzinárodné humanitárne organizácie

Hlavnými realizátormi humanitárnej pomoci sú medzinárodné organizácie (agentúry OSN, Hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, Európska únia) a ďalšie humanitárne organizácie. Úloha **Organizácie Spojených národov (OSN)** v humanitárnej pomoci pramení z jej globálneho mandátu, kredibility a nestrannosti. V systéme OSN príslušné aktivity riadi a koordinuje **Úrad OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí (OCHA)**. Najväčším svetovým poskytovateľom potravinovej pomoci je **Svetový potravinový program (WFP)** technicky podporovaný **Organizáciou pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO)**. Na humanitárnej pomoci sa podieľajú tiež **Úrad vysokého komisára pre utečencov (UNHCR)** a

Medzinárodný úrad pre migráciu (IOM) pri pomoci utečencom a presídlencom, **Medzinárodný detský fond (UNICEF)** pri ochrane detí a **Svetová zdravotnícka organizácia (WHO)** pri poskytovaní zdravotníckej pomoci, **Rozvojový program (UNDP)** pri okamžitej obnove a ďalšie. Úrad OCHA každý rok publikuje zjednotený plán humanitárnych operácií pre všetky krízové oblasti (tzv. CAP – „Consolidated Appeal Process“) a v prípade naliehavých humanitárnych situácií rozosiela osobitné žiadosti o pomoc (tzv. „Flash Appeals“). V súlade so Ženevskými konvenciami, má **Medzinárodný výbor Červeného kríža (ICRC)** špeciálny mandát monitorovať dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva. Z toho dôvodu hrá ICRC dôležitú úlohu predovšetkým pri ochrane civilných obetí ozbrojených konfliktov. **Medzinárodná federácia Červeného kríža a Červeného polmesiaca (IFRC)** združuje národné organizácie Červeného kríža a Červeného polmesiaca a poskytuje pomoc a ďalšie zdravotnícke, záchranné, sociálne a humanitárne služby pri živelných pohromách, mimoriadnych udalostiach alebo iných nešťastiach. Na Slovensku je členom IFRC Slovenský Červený kríž. Prepojenie slovenskej humanitárnej pomoci na Hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca (ďalej len „CKCP“) prebieha v dvoch rovinách: » priamo s ICRC a IFRC; » nepriamo, prostredníctvom spolupráce so Slovenským Červeným krížom.

Humanitárna pomoc EÚ

Humanitárna pomoc Európskej únie, smerujúca do zahraničia je financovaná Úradom Európskej komisie pre humanitárnu pomoc (European Commission's Humanitarian Aid Office – ECHO). Pomoc je realizovaná prostredníctvom partnerov (mimovládne humanitárne organizácie, agentúry OSN, organizácie Červeného kríža a Červeného polmesiaca). Ročný objem prostriedkov ECHO určených na humanitárnu pomoc predstavuje 400 až 600 mil. EUR.

ECHO pri realizácii humanitárnej pomoci využíva nasledovné nástroje:

- naliehavá pomoc v ohrození a nebezpečenstve
- potravinová pomoc
- pomoc pre utečencov

Humanitárna pomoc je smerovaná na pomoc ľuďom pri prírodných katastrofách, do regiónov postihnutých človekom zapríčinenými krízami, ako aj štrukturálnymi krízami. Vo svojej stratégii sa tiež zameriava na vyriešenie problému „šedých dier“, ktoré vznikajú medzi

krátkodobou humanitárnou pomocou a dlhodobou rozvojovou pomocou. Prostredníctvom programu DIPECHO podporuje projekty zamerané na prevenciu v ohrozených oblastiach a budovanie prípravných mechanizmov pre katastrofy.

Zdroj: https://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/oficialna_rozvojova_pomoc-humanitarna_pomoc

Zdroj textov

Text 1: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?SectionId=3>

Text 2: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?SectionId=46>

Text 3: <http://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=podpredsedovia>

Text 4: <http://www.vlada.gov.sk/vlada-slovenskej-republiky/>

Text 5: <http://www.nssr.gov.sk/najvyssi-sud-slovenskej-republiky/>

Text 6: <https://www.prezident.sk/?symboly-prezidenta-sr>

Text 7: <http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1278047>

Text 8: http://www.vazen.sk/socialno_patologicke_javy

Text 9: http://www.vazen.sk/socialno_patologicke_javy

Text 10: <http://www.vop.gov.sk/posobnost-vop>

Text 11: https://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/oficialna_rozvojova_pomoc-humanitarna_pomoc